

Analys av juridiska och affärsmässiga risker med att använda AI-genererade bilder i företag

Inledning

Företag inom marknadsföring, produktdesign, webbdesign och media använder i allt större utsträckning AI-genererade bilder för att skapa innehåll. Detta medför både juridiska och affärsmässiga risker som behöver utvärderas. I denna rapport analyseras de relevanta reglerna och lagarna i Sverige och EU kring användning av AI-genererat bildmaterial. Fokus ligger på upphovsrättsligt skydd och osäkerheter, risker kopplade till AI-modellernas träningsdata, eventuella rättsfall eller vägledande beslut samt konsekvenserna av att använda AI-bilder kommersiellt – inklusive risken för rättsliga anspråk från tredje part. Varje avsnitt nedan innehåller en sammanfattande analys under tydliga rubriker.

Upphovsrättsligt skydd för AI-genererade bilder – vad gäller?

En grundläggande fråga är om en bild som skapats av en AI-modell kan uppnå upphovsrättsligt skydd, och om den person som använt AI-verktyget kan räknas som upphovsperson. Enligt gällande upphovsrättslagstiftning i Sverige och EU uppstår upphovsrätt **endast genom mänskligt skapande** (Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?) ([Bedöm upphovsrätten vid användningen av generativ AI | Digg](<https://www.digg.se/ai-for-offentlig-forvaltning/riktlinjer-for-generativ-ai/bedom-upphovsratten-vid-anvandningen-av-generativ-ai#:~:text=och%20bilder%20kan%20omfattas%20av,viktigt%20att%20vara%20medveten%20om>)). Verket måste präglas av **självständiga och kreativa val utförda av en människa** för att nå verkshöjd och omfattas av upphovsrätt. Därför har en bild som **uteslutande genererats av en AI utan kreativ mänsklig inblandning inte något upphovsrättsligt skydd** enligt rådande tolkning (Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?). AI i sig kan inte vara upphovsman – den har ingen juridisk personlighet och kan inte äga rättigheter till det den producerar (Upphovsrättsliga frågor i samband med AI-genererade verk - Magnusson Sverige).

Konsekvensen av detta är att om ett företag låter en AI helt och hållet skapa en bild utifrån en textprompt, kan **varken AI:n eller användaren automatiskt göra anspråk på upphovsrätten** till bilden (Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?). Juridiskt betraktas resultatet som för oförutsägbart och för lite präglat av användarens egna kreativa insatser för att nå kraven för upphovsrätt (AI och upphovsrätt | Mediaflow). Det råder dock en

rättslig osäkerhet kring var gränsen går för mänsklig medverkan. Om en människa använder AI som ett **verktyg** i en större skapandeprocess – till exempel genom att justera och bearbeta den AI-genererade bilden i efterhand – kan det slutliga verket uppnå verkshöjd och därmed få upphovsrättsligt skydd ([Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?](#)). Det krävs i så fall att **människan har tagit de avgörande konstnärliga besluten** i processen, så att bilden ses som **AI-assisterad snarare än helt AI-genererad** ([AI-bild får upphovsrätt - historiskt mål - Marlaw](#)). Hur omfattande denna mänskliga insats behöver vara är ännu inte klart definierat i lag eller praxis ([Upphovsrättsliga frågor i samband med AI-genererade verk - Magnusson Sverige](#)). Sammanfattningsvis innebär detta att företag som använder renodlat AI-skapade bilder **inte kan räkna med ensamrätt** till dessa bilder, såvida de inte själva bidragit kreativt i skapandet på ett sätt som uppfyller upphovsrättslagens krav.

Risker med AI-modeller tränade på upphovsrättsskyddade verk

En stor del av dagens generativa AI-modeller har tränats på enorma bilddatabaser hämtade från internet, där **många av bilderna är upphovsrättsskyddade verk insamlade utan uttryckligt tillstånd** från rättighetshavarna ([Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?](#)). Detta väcker frågan om själva *träningen* av en AI på skyddat material utgör ett upphovsrättsligt relevant nyttjande. I EU har man nyligen infört nya regler som påverkar denna bedömning. Den 1 januari 2023 trädde ändringar i upphovsrättslagen i kraft i Sverige som en del av implementeringen av EU:s DSM-direktiv (EU 2019/790) ([Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?](#)). Genom detta infördes ett **undantag för text- och datautvinning (TDM)** som innebär att det är tillåtet att automatiserat "skrapa" och analysera data, inklusive upphovsrättsligt skyddat material, i syfte att utvinna information ([Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?](#)) ([Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?](#)). Sannolikt omfattas AI-modellers träningsprocess av definitionen av text- och datautvinning, även om domstol ännu inte prövat detta specifikt ([Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?](#)). Detta undantag medför att **den som har laglig tillgång till ett verk får framställa kopior för TDM-ändamål** (t.ex. träna en AI), förutsatt att kopiorna inte bevaras längre än nödvändigt och **att materialet inte används för andra syften** ([Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?](#)). Undantaget gäller dock inte om **upphovsmannen uttryckligen har förbjudit text- och datautvinning**, till exempel genom tekniska spärrar eller tydliga förbehåll på webbsidan där verket finns ([AI och upphovsrätt | Mediaflow](#)). Sammanfattat betyder detta att **träning av AI på öppet tillgängliga bilder online normalt är lagligt i EU/Sverige så länge inte rättighetshavaren reserverat sig mot sådan användning** ([Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?](#)).

Trots denna lagliga möjlighet finns fortfarande risker. **Reglerna är oprövade** – ingen praxis finns ännu på EU-nivå om hur långt TDM-undantaget sträcker sig, särskilt vad gäller kommersiella AI-tjänster. Rättighetshavare har också reagerat kraftigt mot att deras verk används utan ersättning. Det har redan lett till uppmärksammade rättsprocesser

utomlands: exempelvis har **bildbyrån Getty Images stämt AI-företaget Stability AI** (skaparna av modellen Stable Diffusion) för att utan licens ha kopierat miljontals av Gettys foton ur deras databas för att träna AI:n ([Getty Images lawsuit says Stability AI misused photos to train AI | Reuters](#)). Getty menar att detta utgör ett intrång i upphovsrätten och att även vissa AI-genererade outputbilder utgör otillåtna bearbetningar av deras verk – i vissa fall hade de till och med kvar Gettys vattenstämpel ([Getty Images lawsuit says Stability AI misused photos to train AI | Reuters](#)). Även i USA pågår grupptalan från konstnärer mot AI-företag där man hävdar att AI-modellerna plagierar stil och innehåll från skyddade verk. Dessa potentiella rättsfall understryker en affärsmässig risk: **om ett företag använder en AI-tjänst vars träningsdata hämtats olagligt, finns en möjlighet att rättighetsinnehavare riktar krav även mot användarna av AI-bilderna**. Även om ansvaret primärt kan ligga hos AI-leverantören, kan ett företag dras in i tvister eller tvingas avstå från att använda visst AI-genererat material om det visar sig vila på tveksamma grunder.

Rättsfall och vägledande beslut i Sverige och EU

I Sverige finns ännu inga prejudicerande domstolsavgöranden som direkt besvarar upphovsrättsfrågor kring AI-genererade verk. Hittills lutar man sig mot upphovsrättslagens grundprinciper och analogier från liknande fall. En vägledande princip är att **endast en fysisk person kan vara upphovsman**, vilket bekräftades t.ex. i det internationellt kända "aporna som fotograferade sig själva"-fallet (Naruto-fallet i USA) där domstolen slog fast att djur eller icke-människor inte kan äga upphovsrätt ([AI och upphovsrätt | Mediaflow](#)). På samma sätt har amerikanska myndigheter nyligen avvisat fullständigt upphovsrättskydd för AI-genererade serietidningsbilder med motiveringen att resultatet var för oförutsägbart för att tillskrivas en människa ([AI och upphovsrätt | Mediaflow](#)). **Den europeiska inställningen är i linje med detta** – det har klargjorts i debatten att att ge endast textinstruktioner till en AI inte anses tillräckligt för att uppfylla kraven på mänskligt skapande i upphovsrätten ([AI och upphovsrätt | Mediaflow](#)). EU-domstolen (CJEU) har i tidigare fall om upphovsrätt betonat kravet på en **"upphovsmannens egen intellektuella skapelse"**; tills praxis säger annat lär detta utesluta rent AI-genererade alster från skydd. När det gäller träning av AI och användning av skyddade verk, är rättsläget under utveckling. Inga svenska fall har än så länge prövat lagligheten i AI-träning på skyddat material under det nya undantaget. I Storbritannien (ej längre i EU) pågår dock det ovan nämnda målet Getty Images v. Stability AI, vilket förutspås bli vägledande för hur liknande frågor kan hanteras framöver ([Getty Images v Stability AI: the implications for UK copyright law and licensing](#)). Utgången där kan påverka hur AI-företag väljer att licensiera innehåll i Europa. Vidare ser vi initiativ från EU att hantera AI genom ny lagstiftning: **EU AI Act** (AI-förordningen) är under slutförhandling och förväntas träda i kraft snart ([EU-regler spikade: AI-genererade bilder måste märkas](#)). Denna förordning fokuserar på transparens och etik – exempelvis föreslås en skyldighet att tydligt **märka AI-genererat innehåll** för att motverka missledning ([EU-regler spikade: AI-genererade bilder måste märkas](#)) ([EU-regler spikade:](#)

AI-genererade bilder måste märkas). Även om AI Act främst rör säkerhet och rättigheter (som skydd mot deepfakes och integritetsintrång) snarare än upphovsrätt, signalerar den att **EU tar frågor kring AI i kommersiell användning på allvar**. Sammanfattningsvis befinner sig juridiken kring AI-genererade bilder i Sverige/EU i ett tidigt skede: **vi saknar ännu praxis**, men existerande lagar ger viss vägledning (t.ex. krav på mänsklig insats för upphovsrätt och TDM-undantag för träning). Företag bör därför noga följa kommande rättsfall och beslut som kan klargöra rättsläget ytterligare (AI-bild får upphovsrätt - historiskt mål - Marlaw).

Kommersiell användning av AI-bilder – konsekvenser och tredje parts risker

Att använda AI-genererade bilder i kommersiella sammanhang innebär flera konkreta risker som företag måste hantera:

- **Ingen ensamrätt eller unikt innehav:** Om bilden är helt AI-skapad och därmed inte upphovsrättskyddad, kan företaget inte hävda exklusiv rätt till den. Konkurrenter eller andra aktörer kan potentiellt använda samma AI-modell och generera liknande bilder. Det går inte att bygga en skyddad, unik visuell identitet enbart med AI-bilder, eftersom **materialet får användas även av andra** – det finns ingen juridisk spärr mot kopiering (Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?). Detta är en affärsmissig risk: investering i en AI-genererad logotyp eller kampanjbild kan undergrävas om andra kan reproducera snarlikt innehåll utan konsekvenser.
- **Risk för upphovsrättsintrång:** Paradoxalt nog kan även den som *använder* en AI-bild bli anklagad för intrång i någon annans upphovsrätt. Om AI-verktyget råkar skapa en bild som ligger **för nära ett befintligt verk** – till exempel imiterar en känd konstnärs målning eller i stort sett reproducerar ett fotografi från träningsdatan – kan den AI-genererade bilden bedömas som en otillåten exemplarframställning eller bearbetning av originalverket (Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?). I en sådan situation riskerar företaget rättsliga anspråk från den ursprungliga upphovspersonen eller rättighetsinnehavaren. **Bevisläget** kan bli komplicerat (det kan vara svårt att spåra exakt vilka träningsdata som påverkade bilden (Upphovsrättsliga frågor i samband med AI-genererade verk - Magnusson Sverige)), men om likheten är uppenbar finns en påtaglig risk. Rådande praxis säger att man bör se till att AI-alstrade verk är **tillräckligt unika och inte för lika existerande verk** (AI och upphovsrätt | Mediaflow). Företag bör därför granska AI-bilder noga innan de används publikt, för att säkerställa att de inte inkräktar på någon annans verk.

- **Andra tredje parts rättigheter (varumärken och personer):** AI känner inte till juridiska gränser och kan av misstag generera innehåll som involverar **skyddade kännetecken eller avbildar verkliga personer**. Om en generativ AI t.ex. lägger in ett känt företags logotyp eller en modifierad variant därav i en bild, kan användning av den bilden innebära intrång i varumärkesskyddet. Ett konkret exempel är att Stability AIs modell ibland återgav Getty Images vattenstämpel i sina genererade bilder, vilket ledde till påstående om varumärkesintrång (risk för förväxling av ursprunget) ([Getty Images lawsuit says Stability AI misused photos to train AI | Reuters](#)). På liknande sätt kan en AI-bild på en "påhittad" människa råka likna en verklig person; att använda någons porträtt eller identitet i reklam utan samtycke bryter mot svensk lag (namn- och bild i reklam-lagen) och kan också strida mot GDPR om personen är identifierbar. **Dataskyddsaspekten** ska alltså inte glömmas – innehåller AI-bilden inslag som kan knytas till en individ måste man beakta integritetslagstiftning och samtyckeskrav ([AI och upphovsrätt | Mediaflow](#)).
- **Avtalsmässiga begränsningar:** Förutom lagstiftning måste företag följa **användarvillkoren** för de AI-verktyg man nyttjar. Många leverantörer av generativa AI-tjänster klargör i sina villkor hur resultatet får användas. Ofta får användaren en **licens eller rätt att nyttja den genererade bilden kommersiellt**, men leverantören kan också behålla vissa rättigheter – till exempel rätten att använda bilden för att vidareutveckla sin tjänst ([Bedöm upphovsrätten vid användningen av generativ AI | Digg](#))(<https://www.digg.se/ai-for-offentlig-forvaltning/riktlinjer-for-generativ-ai/bedom-upphovsratten-vid-anvandningen-av-generativ-ai#:~:text=och%20bilder%20kan%20omfattas%20av,viktigt%20att%20vara%20medveten%20om>)). Vissa plattformar kan ha restriktioner mot viss typ av användning (t.ex. pornografiskt, politiskt eller annars känsligt innehåll) eller kräva att företaget nämner källan. Att bryta mot dessa villkor kan få konsekvenser som att kontot stängs av eller i värsta fall rättsliga påföljder enligt avtalsrätten. Det är därför en affärsmässig risk att inte sätta sig in i och följa **licensvillkoren** för AI-genererat material. Sammanfattningsvis måste företag som använder AI-genererade bilder kommersiellt balansera de kreativa fördelarna mot dessa risker. Det innebär att **noggrant kontrollera det juridiska statuset** för varje bild (har vi rätt att använda den? inkräktar den på någon annans rättigheter?), samt vara medveten om att man inte kan monopolera AI-skapade bilder. Genom interna riktlinjer och rutiner kan riskerna mildras – till exempel policys för vilken typ av motiv som är lämpliga att generera, kontroll mot kända verk, och att hålla sig informerad om nya praxisfall.

Slutsats

Användningen av AI-genererade bilder rymmer både möjligheter och betydande juridiska samt affärsmässiga utmaningar. Enligt dagens svenska och EU-regler **saknar rent AI-skapade verk upphovsrättsligt skydd**, vilket innebär att företag inte automatiskt får ensamrätt till sådant material ([Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?](#)) ([AI och upphovsrätt |](#)

Mediaflow). Samtidigt är rättsläget delvis oklart – framförallt kring i vilken mån en människa måste medverka för att ett AI-assisterat verk ska få skydd, och huruvida AI-träning på skyddade verk fullt ut tillåts under nya undantag. Flera uppmärksammade tvister internationellt (t.ex. Getty Images mot Stability AI) illustrerar att **användning av skyddat material i AI-träning och AI-genererade resultat kan leda till rättsliga anspråk** (Getty Images lawsuit says Stability AI misused photos to train AI | Reuters) (Getty Images lawsuit says Stability AI misused photos to train AI | Reuters). För svenska och europeiska företag gäller det därför att agera proaktivt och försiktigt: håll er inom ramarna för gällande lag (inklusive TDM-undantaget och kommande AI-regleringar), övervaka utvecklingen av praxis, och var vaksam på output som kan inkräkta på någon annans rättigheter. Ur ett affärsperspektiv bör man också beakta att AI-bilder inte ger en unik konkurrensfördel skyddad av immaterialrätt, samt att man måste hantera de avtals- och renommérisiker som kan uppstå. Genom medveten hantering, juridisk konsultation vid behov och tydliga interna policys kan företag ändå dra nytta av AI-genererat bildmaterial i sin verksamhet – på ett sätt som minimerar risken för obehagliga juridiska överraskningar.

Källor:

1. PRV – *Vem har upphovsrätt på AI-genererade bilder?* (Expertutlåtande om att helt AI-skapade bilder inte får upphovsrätt).
2. Katarina Ladenfors, Advokatfirman MarLaw – *Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?* Sveriges Kommunikatörer (1 dec 2023) (Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?) (Upphovsrätt och AI: Hur fungerar det?).
3. Mediaflow (Webinar sammandrag) – *AI och upphovsrätt – vem äger rätten till AI-genererade bilder?* (28 aug 2024) (AI och upphovsrätt | Mediaflow) (AI och upphovsrätt | Mediaflow).
4. Magnusson Advokatbyrå – *Upphovsrättsliga frågor i samband med AI-genererade verk* (3 juli 2023) (Upphovsrättsliga frågor i samband med AI-genererade verk - Magnusson Sverige).
5. MarLaw – *AI-bild får upphovsrätt – historiskt mål* (analys av kinesiskt rättsfall, 2023) (AI-bild får upphovsrätt - historiskt mål - Marlaw) (AI-bild får upphovsrätt - historiskt mål - Marlaw).
6. Blake Brittain – *Getty Images lawsuit says Stability AI misused photos to train AI*, Reuters (6 feb 2023) (Getty Images lawsuit says Stability AI misused photos to train AI | Reuters) (Getty Images lawsuit says Stability AI misused photos to train AI | Reuters).
7. Digg.se (Myndigheten för digital förvaltning) – *Bedöm upphovsrätten vid användningen av generativ AI* (offentliga riktlinjer) ([Bedöm upphovsrätten vid användningen av generativ AI | Digg]) (https://www.digg.se/ai-for-offentlig-forvaltning/riktlinjer-for-generativ-ai/bedom-upphovsratten-vid-anvandningen-av-generativ-ai#:~:text=och%20bilder%20kan%20omfattas%20av,viktigt%20att%20vara%20medveten%20om) ([Bedöm upphovsrätten vid användningen av generativ AI

| Digg](<https://www.digg.se/ai-for-offentlig-forvaltning/riktlinjer-for-generativ-ai/bedom-upphovsratten-vid-anvandningen-av-generativ-ai#:~:text=Eftersom%20AI,att%20g%C3%B6ra%20intr%C3%A5ng%20i%20upphovsr%C3%A4tten>). 8. EU AI Act – planerad AI-förordning (2024) med transparenskrav för genererat innehåll (EU-regler spikade: AI-genererade bilder måste märkas) (EU-regler spikade: AI-genererade bilder måste märkas).